

ЗАТВЕРДЖЕНО
Правлінням НГО
“ІДЦ “Інтеграція та розвиток”
протокол № 7 від 17.07.2020 р.

**Програма підвищення кваліфікації
педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи
у закладах дошкільної освіти
«Методика роботи за програмою ”Український віночок. Регіон“
інтегрованого курсу ”Культура добросусідства“»
(за видом освітньої послуги «СЕМІНАР-ТРЕНІНГ»)**

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та Стратегії реформування освіти України.

1. Найменування: «Методика роботи за програмою ”Український віночок. Регіон“ інтегрованого курсу ”Культура добросусідства“».
(Програма семінару-тренінгу з методики роботи за програмою «Український віночок. Регіон» інтегрованого курсу «Культура добросусідства» у середній і старшій групах закладів дошкільної освіти)

2. Вид підвищення кваліфікації: навчання за програмою підвищення кваліфікації (участь у семінарі).

3. Розробник – ГО ІДЦ «ІНТЕГРАЦІЯ ТА РОЗВИТОК»

Автори програми і тренери:

Маргарита Араджионі, к.і.н., керівниця творчої групи розробників наскрізного інтегрованого курсу “Культура добросусідства”, провідна тренерка НГО “ІДЦ “Інтеграція та розвиток”;

Неля Лисенко, завідувачка Центру психологічної служби відділу освіти Бучанської міської ради Київської області;

Олена Савчук, методистка Центру дошкільної і початкової освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області;

Валентина Потапова, керівниця освітнього напрямку діяльності Української Гельсінської спілки з прав людини, провідна тренерка НГО “ІДЦ “Інтеграція та розвиток”;

Катерина Юр’єва, доктор педагогічних наук, професорка кафедри теорії і технологій дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського НПУ імені Г. С. Сковороди.

4. Мета: підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників ЗДО, які будуть впроваджувати програму «Український віночок. Регіон» інтегрованого курсу «Культура добросусідства» відповідно до основних напрямів державної політики у галузі освіти, запитів громадянського суспільства, установ і закладів освіти, освітніх потреб споживачів освітніх послуг.

5. Напрямок: розвиток професійно-педагогічних компетентностей (поглиблення професійних знань, умінь, навичок) та інших базових компетентностей педагога.

6. Зміст:

1) Інноваційний курс «Культура добросусідства». Наступність роботи за наскрізним інтегрованим курсом «Культура добросусідства» в закладах освіти різного рівня (від

- ЗДО до ЗВО). Цілі, завдання, структура та основні положення програми «Український віночок. Регіон». Принципи побудови програмно-методичного комплексу. Планування роботи з реалізації змісту програми в середній і старшій групах ЗДО. Інтеграція Програми в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти. Створення моделі інтегрованого планування життєдіяльності дошкільників.
- 2) Активні та інтерактивні форми і методи роботи з дітьми та дорослими за курсом «КД». Он-лайн інструменти для викладання курсу «Культура добросусідства». Презентація НМК та електронних методичних матеріалів для вчителів, які працюють за курсом «Культура добросусідства».
 - 3) Концептуальні засади громадянської освіти. Європейська рамка культури демократії. Громадянське виховання в ЗДО: можливості та інструменти. Демократизація освітнього середовища в ЗДО. Поняття для розуміння цінностей демократії. Реалізація принципів демократії у процесі вивчення курсу «КД» в ЗДО.
 - 4) Ідентичності. Стереотипи. Ставлення до «іншого/іншої». Гендерна чутливість. Ставлення до людей з інвалідністю. Протидія дискримінації. Широка соціальна інклюзія. Толерантність. Цінність різноманіття.
 - 5) Людська і особиста гідність. Права людини і права дитини. Громадянські права і обов'язки людини. Дотримання прав і безпекові виклики в ЗДО. Взаємодія вихователів навчальних закладів з батьками і адміністрацією навчальних закладів. Правові засади. Протидія булінгу і домашньому насиллю.
 - 6) Формування комунікативної компетентності дітей у процесі роботи за програмою «Український віночок. Регіон». Особливості міжкультурної вербальної і невербальної комунікації. Культура миру. Ненасильницька комунікація. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей в умовах двомовності та багатомовності в закладі дошкільної освіти.
 - 7) Введення в конфліктологію. Конфлікт, його складові, різні стилі поведінки в конфлікті. Огляд методів аналізу конфлікту. Конфліктологія в змістових лініях «Світ дитинства», «Граємося разом», «Вчимося спілкуватися». Використання ігор, спрямованих на попередження конфліктів, подолання бар'єрів у спілкуванні та розвиток комунікативних навичок
 - 8) Розвиток критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку. Медіаграмотність. Методика роботи з відео. Спрямований перегляд. Біографічний метод. Робота з ляльками, казками і мультфільмами в ЗДО. Методика декодування фотографій.
 - 9) Врахування особливостей психоемоційного розвитку дошкільників. Робота з емоціями. Адаптація дітей після травмуючої події. Вправи, які спрямовані на адаптацію дітей та соціалізацію у новій спільноті. Засоби психоемоційного розвантаження у дітей і дорослих.
 - 10) Реалізація змісту підрозділу «Історія людей і пам'яток» при ознайомленні з рідним населеним пунктом. Виховання любові до рідного краю за допомогою дидактичних ігор, екскурсій, квестів, художньої літератури.
 - 11) Формування елементів екологічної свідомості, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи. Методи роботи з дітьми по залученню їх до посиленої практичної природознавчої діяльності. Використання ігор та ігрових вправ для формування пізнавального інтересу до природи рідного краю.
 - 12) Особливості роботи з дітьми за змістовою лінією «Дитина в розмаїтті культур» програми «Український віночок. Регіон». Формування ціннісного ставлення дітей до традиційних і сучасних культур, музичного та декоративно-ужиткового мистецтва.
 - 13) Експериментальна робота. Створення предметно-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти та його вплив на формування толерантності дітей. Досвід упровадження програми «Український віночок» в регіонах України.
 - 14) Навчання впродовж життя. Особливості роботи з дорослими. Реалізація розділу «Робота з сім'єю». Програма курсу «Батьківські збори по-новому: актуально,

інтерактивно, корисно». Досвід проведення батьківських зборів та інших позакласних заходів. Як проводити батьківські збори по-новому. Згуртування батьківської спільноти. Активізація ролі батьківської громади в житті навчального закладу, в громаді. Розвиток соціальної згуртованості: співпраця навчального закладу і громади;

7. Обсяг (тривалість) навчання: 45,0годин/1,5 кредиту Європейської кредитної трансфернонакопичувальної системи (ЄКТС).

8. Форма (форми) навчання: очна, очно-дистанційна.

9. Програмні результати:

- 1) ознайомлення учасників/-ць з наскрізним інтегрованим курсом «Культура добросусідства» та наступністю роботи в закладах освіти різного рівня;
- 2) розуміння цілей, завдань, структури, основних положень програми «Український віночок. Регіон», принципів побудови програмно-методичного комплексу, оволодіння методикою його викладання;
- 3) розуміння концептуальних засад громадянської освіти, освіти з демократичного громадянства та прав людини й можливостей впровадження її в ЗДО;
- 4) просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, відповідальність, участь, формування спільноти і співпраця, полікультурність) в ЗДО;
- 5) знання і розуміння гендерного підходу, культурної сензитивності та інклюзивного ставлення у впровадженні програми «Український віночок. Регіон»;
- 6) розуміння концептуальних засад ненасильницької комунікації, методики роботи з міжкультурної вербальної та невербальної комунікації в закладі дошкільної освіти;
- 7) розуміння концептуальних засад прав людини і прав дитини, механізмів їх захисту, важливості дотримання правил та шляхів реагування на безпекові виклики в ЗДО, правових засад реагування на різні види домашнього насильства та булінг у закладі освіти;
- 8) розуміння правил медіа гігієни та значення медіаосвіти в інформаційну епоху;
- 9) вміння організувати на правових засадах взаємодію вихователів ЗДО з батьками та адміністрацією;
- 10) розуміння основних засад конфліктології, оволодіння навичками аналізу конфліктів;
- 11) навички роботи з візуальними джерелами, зокрема з фото та медіафайлами;
- 12) застосування навичок роботи з дидактичними іграми, ігровими вправами, казками, квестами, творами літератури та мистецтва для розвитку пізнавального інтересу дітей, критичного мислення, формування екологічної свідомості;
- 13) уміння трансформувати структурні елементи очного тренінгового заняття (знайомство, мотивація, формулювання правил роботи та очікувань від навчання, проведення інтерактивної вправи або активних видів роботи, рефлексія тощо) в практичній освітній діяльності, організувати експериментальну та пошукову-дослідницьку роботу дітей в ЗДО;
- 14) ціннісне ставлення до історичної пам'яті, пам'ятників та символів, як інструменту діалогу між поколіннями, регіонами і в Україні в цілому;
- 15) уявлення про особливості навчання дорослих, методику проведення «Батьківських зборів по-новому», розвиток соціальної згуртованості;
- 16) ціннісне ставлення до процесу самовдосконалення, навчання впродовж життя.

10. Цільова аудиторія: педагогічні працівники ЗДО, ЗППО.

11. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

професійно-педагогічна: обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального

середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей молодшого шкільного віку, здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів сучасної школи;

соціально-громадянська компетентність: розуміння сутності громадянського суспільства; володіння знаннями про права і свободи людини; усвідомлення глобальних (зокрема й екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності; вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та вміння віднаходити шляхи їх розв'язання; здатність до ефективної командної роботи; вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів; вміння вести конструктивний діалог, співпрацювати з іншими, поважати думку інших, проявляти толерантність, емпатію; вміння критично мислити, визначати проблему та бачити шляхи її розв'язання;

загальнокультурна компетентність: здатність розуміти твори мистецтва, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва; усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших;

мовно-комунікативна компетентність: володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності; – вміння вислуховувати, обстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації; розвиненість культури професійного спілкування; здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій);

психолого-фасилітативна компетентність: усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини – здатність сприяти творчому становленню здобувачів освіти та їхній індивідуалізації;

підприємницька компетентність: вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави;

інформаційно-цифрова компетентність: здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства; знання і розуміння місця цифрових інструментів при навчанні онлайн; здатність розвивати нові уміння, технології, дидактичний інструментарій, використання практичного досвіду, дидактичного матеріалу в освітній діяльності.

12. Документ про результати навчання: сертифікат видається в електронному або паперовому вигляді після завершення навчання за програмою підвищення кваліфікації та виконання 80% запропонованих завдань вихідної діагностики. Здійснюється онлайн-реєстр виданих сертифікатів з відповідними відомостями підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, зазначеною кількістю академічних годин – 45,0 годин.

Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) і Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа» (наказ МОН від 13.12.2018 р. № 1392)

Навчально-тематичний план

№	Тема	Кількість годин
1	Реєстрація учасників. Вхідна діагностика. Знайомство. Криголами. Інноваційний курс «Культура добросусідства». Наступність роботи за курсом «Культура добросусідства» в закладах освіти різного рівня (від ЗДО до ЗВО). Толерантність. Культура миру.	1,5
2	Цілі, завдання, структура та основні положення програми «Український віночок. Регіон». Принципи побудови програмно-методичного комплексу.	1,5
3	Планування роботи з реалізації змісту програми в середній і старшій групах ЗДО. Інтеграція Програми в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти. Створення моделі інтегрованого планування життєдіяльності дошкільників.	1,5
4	Активні та інтерактивні форми і методи роботи з дітьми та дорослими за курсом «КД». Експериментальна робота. Створення предметно-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти та його вплив на формування толерантності дітей.	2,0
5	Особливості роботи з дітьми за змістовою лінією «Дитина в розмаїтті культур» програми «Український віночок. Регіон». Формування ціннісного ставлення дітей до традиційних і сучасних культур, музичного та декоративно-ужиткового мистецтва. Досвід апробації програми «Український віночок»	2,0
6	Формування елементів екологічної свідомості, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи. Методи роботи з дітьми по залученню їх до посильної практичної природознавчої діяльності. Використання ігор та ігрових вправ для формування пізнавального інтересу до природи рідного краю.	2,0
7	Реалізація змісту підрозділу «Історія людей і пам'яток» при ознайомленні з рідним містом. Виховання любові до рідного краю за допомогою дидактичних ігор, екскурсій, квестів, художньої літератури	2,0
8	Формування комунікативної компетентності дітей у процесі роботи за програмою «Український віночок. Регіон». Особливості міжкультурної вербальної і невербальної комунікації. Ненасильницька комунікація. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей в умовах двомовності і багатомовності в закладі дошкільної освіти	2,0
9	Введення в конфліктологію. Конфлікт, його складові, різні стилі поведінки в конфлікті. Огляд методів аналізу конфлікту. Конфліктологія в «КД»	2,0
10	Ідентичності. Стереотипи. Дискримінація. Гендерна чутливість. Ставлення до людей з інвалідністю. Протидія дискримінації.	2,0

11	Реалізація розділу «Граємо разом». Використання ігор, спрямованих на попередження конфліктів, подолання бар'єрів у спілкуванні та розвиток комунікативних навичок.	2,0
12	Врахування особливостей психоемоційного розвитку дошкільників. Робота з емоціями. Засоби психоемоційного розвантаження у дітей і дорослих.	2,0
13	Адаптація дітей після травмуючої події. Вправи, які спрямовані на адаптацію дітей та соціалізацію у новій спільноті.	2,0
14	Розвиток критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку.	2,0
15	Медіаграмотність. Методика роботи з відео. Спрямований перегляд. Біографічний метод.	2,0
16	Робота з казками і мультфільмами в ЗДО. Методика декодування фотографій на батьківських зборах.	2,0
17	Концептуальні засади громадянської освіти. Європейська рамка культури демократії. Громадянське виховання в ЗДО: можливості та інструменти. Демократизація освітнього середовища в початковій школі. Поняття для розуміння цінностей демократії. Реалізація принципів демократії у процесі вивчення курсу «КД» в ЗДО	2,0
18	Людська і особиста гідність. Права людини і права дитини. Громадянські права і обов'язки людини	2,0
19	Дотримання прав і безпекові виклики в ЗДО. Протидія булінгу і домашньому насиллю.	2,0
20	Взаємодія вихователів навчальних закладів з батьками і адміністрацією навчальних закладів. Правові засади	2,0
21	Навчання впродовж життя. Особливості роботи з дорослими. Навчання дорослих. Реалізація розділу «Робота з сім'єю». Співпраця навчального закладу і громади.	2,0
22	Програма курсу «Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно». Досвід проведення батьківських зборів та інших позакласних заходів. Як проводити батьківські збори по-новому. Згуртування батьківської спільноти. Активізація ролі батьківської громади в житті навчального закладу, в громаді	2,0
23	Он-лайн інструменти для викладання курсу «Культура добросусідства». Презентація НМК та електронних методичних матеріалів для вчителів, які працюють за курсом «Культура добросусідства».	1,5
24	Проведення підсумкового анкетування й підсумкової діагностики. Рефлексія.	1,0
Всього		45,0

Література і цифрові ресурси:

- Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012. – 40 с.
- Безпальча Р. Гендер і Ми. Інтегрування гендерного підходу в освіту та виховання: навч.-метод. посіб. / Р. Безпальча Т. Мельник. – К., 2009. – 160 с.
- Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади/І. Д. Бех // Бех І. Д. Виховання особистості: навчально-методичний посібник : У 2 кн. – Кн. 2. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
- Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади // Бех І. Д. Виховання особистості: навчально-методичний посібник : У 2 кн. – Кн. 1. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
- Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Вища шк., 2002. – 407 с.
- Від співпраці до примирення: посібник для лідерів громадянського суспільства / За заг. ред. О. К. Смірнова; автори-упорядники: М. А. Араджионі, І. В. Брунова-Калісецька, А. І. Гусев, І. Г. Терещенко. – К. : Золоті ворота, 2015. – 207 с.
- Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / Марко Грушевський; оброб. Зенон Кузеля; упор. тексту і автор післямови Ярослав Левчук. – К.: Либідь, 2006. – 256 с.
- Декларація ЮНЕСКО «О расе и расовых предрассудках» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law_main.cgi?nreg=995_906
- Декларація прав національностей України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>
- Декларація принципів толерантності // Шлях освіти. – 1999. – № 2. – С. 2–4.
- Декларація про права осіб, що належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_318
- Етнонаціональна структура українського суспільства : Довідник / [В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко, К. Чернова]. – К. : Наукова думка, 2004. – 344 с.
- Закон України “Про освіту”. - Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
- Закон України «Про національні меншини в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
- Закон України «Про освіту» № 2145-19 від 05.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
- Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/802-15>
- Играем вместе : игры для детей дошкольного и младшего школьного возраста. – Симферополь : Антиква, 2010. – 252 с.
- Інвалідність та суспільство / Загальна редакція: Л. Байда, О. Красюкова – Енс. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – 187 с.
- Інвалідність та суспільство./ Загальна редакція: Лариса Байда, Ольга Красюкова – Енс. – К.: ВПЦ «Київський університет. 2011 – 187 с.
- Інструктивно-методичні рекомендації «Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах», лист МОНУ від 25.07.2016 № 1/9-396
- Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації роботи дошкільних навчальних закладів по ознайомленню дітей із народними традиціями, святами та обрядами», лист МОНУ від 20.10.2016 № 1/9-561
- Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / за заг. ред. П. Шевчука, П. Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.
- Казкове відлуння. Сказочное эхо... / за ред. М. А. Араджиони. – Симферополь : ДОЛЯ, 2002.

- Календар прав людини: посібник для педагогічних працівників навчальних закладів. – К. : ВАІТЕ, 2016. – 80 с.
- Капітоненко М. Культура миру. Посібник з толерантності. – К. : МЦПД, 2018. – 100 с.
- Каплуновська О. Україна – моя Батьківщина. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 72 с.
- Компасито. Пособие по обучению детей правам человека/ Мария Эмилия, Бредероде-Сантос, Джо Клейес, Ранья Фазах, Аннет Шнайдер, Жужана Селени [Електронний ресурс] – Совет Европы, 2008. – 350 с. – Режим доступу: <http://www.eyeb.coe.int/compasito/ru/>
- Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» / В. Л. Андрєєнкова, К. Б. Левченко, Н. В. Лунченко, М. М. Матвійчук. – К.: ТОВ «Агентство Україна», 2018. – 144 с.
- Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=952_008
- Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
- Конфліктологія : навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. – Х. : Право, 2012. – 128 с.
- Концепція громадянського виховання / Науковий творчий колектив авторів: Боришевський М. Й., Рябов С. Г., Сухомлинська О. В. та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=976002302>
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України Наказ МОН № 641 від 16.06.15 року / МОН України [Електронний ресурс]:. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068>
- Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/yaIW8o4>
- Кримська коліска... / за ред. М. А. Араджиони. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України; Сімферополь : Центр етносоц. дослідж., 2002; 2010.
- Культура добросусідства : Комплект програм спеціального інтегрованого курсу для закладів освіти України / [авторський колектив під керівництвом М. А. Араджионі]. – К. : ТОВ «ЛітМір», 2018. – 260 с.
- Культура добросусідства. Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно. Програма та методичні рекомендації / [редактори-укладачі: О. В. Аніщенко, М. А. Араджионі, А. І. Гусєв, В. І. Потапова]. – К. : ТОВ «Прометей», 2019. – 544 с.
- Культура добросусідства. Частина 1 : Я, моя сім'я і мої сусіди. Тернопільщина: Робочий зошит для дітей і матеріали для батьків і педагогів закладів загальної середньої освіти Тернопільської області / [автори-укладачі: М. А. Араджионі, М. Я. Голуб, О. І. Когут, О. М. Петровський]. – К. : ТОВ «Прометей», 2020. – 84 + IV с. : іл. – Англ., білорус., кримськотат., нім., новогрецьк., польськ., рос., румунськ., турецьк., укр. (або будь-яка інша область – видання 2018-2020 р.)
- Куценко Я. М. Емоційний інтелект: проблеми діагностики/ Я. М. Куценко// Проблеми сучасної психології. - 2011. -№ 14, с. 32 – 38.
- Людина у полікультурному суспільстві : навч.-метод. посіб. для викладачів вищих навчальних закладів з курсу за вибором студентів соціогуманітарних спеціальностей / Пометун О. І., Султанова Л. Ю. та ін.]. – К.: Інжиніринг, 2010. – 248 с.
- Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. – Київ : ЦВП, АУП, 2018 — 234 с.
- Межкультурный диалог : Тренинг этнокультурной компетентности /Лебедева Н. М., Лунёва О. В., Мартынова М. Ю., Стефаненко Т. Г. – М. : Издательство РУДН, 2003. – 268 с.
- Методичні рекомендації класним керівникам, вихователям, кураторам, психологам, іншим педагогічним працівникам щодо просвітницької роботи з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді [Електронний ресурс] / МОН України // Наказ від 16.12.08 р. № 1/9-806 «Про проведення заходів з профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді». – Режим доступу: moskovskiy-ruo.edu.kh.ua/Files/downloads/ксенофобия.docx

- Не смійся з мене (Don't Laughatme)[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://youtu.be/s5dHRDM1cE4>
- Обучаем демократии. Базовые материалы для обучения демократической гражданственности и правам человека для учителей/ Редакторы: Рольф Голлоб, Петер Крапф, Вильтруд Вайдингер [Електронний ресурс]. – Совет Европы, 2010. – Режим доступу: <http://www.library.ukma.edu.ua/?id=214>
- Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. – Київ : К.І.С., 2003. – С. 13–41.
- Онлайн-курс «Недискримінаційний підхід у навчанні» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>.
- Онлайн-курс «Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:MON+AB101+2019_T2/about.
- Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.living-democracy.com.ua
- Познаем мир вместе. – К. : ПП «Золоті Ворота», 2009. – 312 с.
- Полікультуріка: як організувати виховання міжкультурної толерантності у школі та позашкільній діяльності : навч.-метод. посіб. / Авт.-упоряд. А. Ленчовська, К. Крейдерман, М. Грінберг. – К. : ТОВ «Майстерня книги», 2010. – 344 с.
- Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К. : А. С. К., 2007. – 144 с.
- Постанова КМУ від 21.08.19 № 800 “Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”(із змінами). - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
- Потапова В. Как организовать дискуссию по фильму? : метод. реком. Изд. второе, доп. / Валентина Потапова, Ольга Скрипник; Информационно-исследовательский центр «Интеграция и развитие». – К. : ФОП «Рябоконт», 2013. – 98 с.
- Пот'є Л. Жива бібліотека «Ініціативи розмаїття» : посібник для організаторів / Луа Пот'є. – К. : ТОВ «Інжиніринг», 2010. – 20 с.
- Почебут Л. Г. Взаимопонимание культур: Методология и методы этнической и кросс-культурной психологии. Психология межэтнической толерантности / Л. Г. Почебут. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. – 281 с.
- Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. – К.: Час Друку, 2011. – 260 с.
- Протидія дискримінації за ознакою інвалідності : посібник для громадських організацій / за ред. М. Ясеновської ; ХОФ «Громадська Альтернатива». – Х., 2011. – 80 с.
- Психодіагностика толерантності личности : монографія / Под ред. Г. У. Солдатовой, Л. А. Шайгеровой. – М. : Смысл, 2008. – 173 с.
- Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен; пер. с англ. В. И. Беплопольский. – М.: Когито Центр, 2013. – 396 с.
- Разом на одній землі. Історія України багатокультурна: навч. посібн. - Львів: ЗУКЦ, 2012. – 332 с.: іл.
- Рамки компетентностей Ради Європи, необхідних для культури демократії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/0aIYvdQ>
- Рамочная конвенция о защите национальных меньшинств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interethnic.org/zakonyi/ramochnayakonventsiya-o-zaschite-natsionalnyih-menshinstv.html>
- Рекомендація № 1 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Збереження культурної самобутності та сприяння її розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_731
- Рекомендація № 13 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Зв'язки між культурами, міжкультурна комунікація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_736
- Рекомендація № 14 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Різноманітність культур і міжкультурний обмін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_737

Рекомендація № 15 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Співіснування різних культурних груп у державі та їхні відносини з іншими країнами» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_738

Рекомендація № 35 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Збереження й популяризація культурної спадщини. Мир і збереження культурної спадщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_743

Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lastrada.org.ua/ucsr_file.php?c=JqVlJfoFBStqICLmi1wsfbXKGCUY1e

Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу /Банах О. В., Боярчук О. І., Кравчук Л. В., Мирошниченко Т. І., Санковська І. М./ Під заг. ред. Бібік Н. М., Араджионі М. А. — К.: ФОП «Парашин К. С.», 2018. — 880 с.

Солдатова Г. У. Может ли «другой» стать другом? : тренинг по профилактике ксенофобии / Г. Солдатова, А. Макаруч. – М. : Генезис, 2006. – 256 с.

Софій Н. З., Кузьменко В. У. Про сто і один метод активного навчання. – К. : Крок за кроком, 2004. – 128 с.

Тягло О. В. Критичне мислення: Навчальний посібник – Х. : Видавнича група «Основа» ПП «Тріада +», 2008. – 192 с.

Уповноважувальна освіта: посіб. для тренерів / за ред. О. Суислової. – Київ : Інформаційно-консультативний жіночий центр, 2002. – 234 с.

Урдзе Томс. Посібник для фахівців з навчання дорослих / Томс Урдзе. – Київ, ТОВ «Контекст Україна». – 84 с.

Уроки з підприємницьким тлом : Навчальні матеріали / За заг. ред. Е. Бобінської, Р. Шияна, М. Товкало. Варшава: Сова, 2014. - 398 с.